

Cours de tibétain - Sangtcheu Meunlam - leçon 15

Le 27 mars 2025

1. Traduction et analyse

Strophe 16

བྱང་ཆུབ་སྤྱོད་པ་དག་ནི་བདག་སྤྱོད་ཅིང་། །
འགོ་བ་ཀུན་ཏུ་སྐྱེ་བ་ཤན་པར་གྱུར། །
ཆེ་རབས་ཀུན་ཏུ་འཆི་འཕོ་སྐྱེ་བ་ན། །
ཉག་ཏུ་བདག་ནི་རབ་ཏུ་འབྱུང་བར་ཤོག །

Puissé-je pratiquer la conduite de l'Éveil,
Me souvenir de mes naissances dans tous les états d'existence,
Et dans toutes mes vies futures, lors de la mort et de la renaissance,
Puissé-je toujours embrasser la vie monastique. [16]

[བྱང་ཆུབ་-སྤྱོད་པ་] [དག་+ནི་] [བདག་སྤྱོད་+ཅིང་]། །
[འགོ་བ་-ཀུན་+ཏུ་] [སྐྱེ་བ་-ཤན་+པར་+གྱུར་]། །
[ཆེ་རབས་-ཀུན་+ཏུ་] [འཆི་འཕོ་-སྐྱེ་བ་+ན་]། །
[ཉག་+ཏུ་] [བདག་+ནི་] [རབ་+ཏུ་] [འབྱུང་+བར་+ཤོག་]། །

2. Traduction littérale et analyse grammaticale

Première phrase

བྱང་ཚུབ་སྐྱོད་པ་དག་ནི་བདག་སྐྱོད་ཅིང་། །

- བྱང་ཚུབ་ : "éveil, illumination" - nom composé
- སྐྱོད་པ་ : "conduite, pratique" - nom verbal
- དག་ : marque du pluriel
- ནི་ : particule d'emphase qui met en évidence le sujet
- བདག་ : "moi, je" - pronom personnel
- སྐྱོད་ : "pratiquer" - verbe
- ཅིང་ : particule de liaison qui relie cette phrase à la suivante, équivalent à "et"

Traduction littérale : "Les pratiques de l'éveil, moi je les pratique et"

Deuxième phrase:

འགོ་བ་ཀུན་ཏུ་སྐྱེ་བ་དྲན་པར་གྱུར། །

- འགོ་བ་ : "êtres" - nom
- ཀུན་ : "tous" - adjectif
- ཏུ་ : particule locative indiquant "parmi, dans"
- སྐྱེ་བ་ : "naissance" - nom verbal
- དྲན་པར་ : "se souvenir" - verbe avec la particule པར་ qui forme un complément
- གྱུར་ : "devenir" - verbe auxiliaire au passé, ici exprimant un souhait

Traduction littérale : "Parmi tous les êtres, puissé-je me souvenir de mes naissances."

Troisième phrase:

ཚེ་རབས་ཀུན་ཏུ་འཆི་འཕོ་སྐྱེ་བ་ན། །

- ཚེ་རབས་ : "vies" - nom composé
- ཀུན་ : "toutes" - adjectif
- ཏུ་ : particule locative temporelle signifiant "dans, durant"
- འཆི་འཕོ་ : "mort, trépas" - nom composé
- སྐྱེ་བ་ : "naissance" - nom verbal
- ན། : particule conditionnelle signifiant "quand, lorsque"

Traduction littérale : "Dans toutes mes vies, quand je meurs et renaiss,"

Quatrième phrase:

རྟག་ཏུ་བདག་ནི་རབ་ཏུ་འབྱུང་བར་ཤོག །

- རྟག་ : "toujours" - adverbe
- ཏུ་ : particule adverbiale

- བདག་ : "moi, je" - pronom personnel
- ཞི་ : particule d'emphase
- རབ་ : "très, complètement" - adverbe
- ཏུ་ : particule adverbiale renforçant རབ་
- འགྲུང་བར་ : "sortir, quitter (le monde)" - verbe avec la particule བར་ formant un complément
- ཤོག་ : verbe auxiliaire optatif exprimant un souhait "puissé-je"

Traduction littérale : "Toujours, puisse-je moi-même complètement sortir (du monde)."

Traduction littérale complète

Je pratique les conduites de l'éveil et puisse-je me souvenir de mes naissances parmi tous les êtres. Dans toutes mes vies, quand je meurs et renaiss, puisse-je toujours complètement quitter le monde (prendre l'ordination monastique).

3. Vocabulaire

བྱང་ཆུབ་	Éveil
སློབ་པ་	conduite
དག་	pluriel (marque du)
ཅི་	(particule emphatique)
བདག་	je, moi
སློབ་	pratiquer
ཅིང་	et, tandis que
འགྲོ་བ་	êtres, états d'existence
ཀུན་ཏུ་	dans tous, partout
སྐྱེ་བ་	naissance
དབྱ་པར་	se souvenir
གྲུང་	devenir
ཚེ་རབས་	vies
འཆི་འཕོ་	mort et transition
ན་	quand, lorsque
རྟག་ཏུ་	toujours
རབ་ཏུ་	complètement
འགྲུང་བར་	sortir, embrasser la vie monastique
ཤོག་	puissé-je

4. Commentaire

Par Trakpa Gyaltzen¹, suite.

II. Le thème de la partie principale, [où l'aspiration est] vertueuse au milieu

B. La section principale, l'explication détaillée des sections de la prière d'aspiration

B. La section principale, l'explication détaillée des sections de la prière d'aspiration

1. La partie principale

i. La partie principale. a. L'aspiration par une intention pure (et 15 autres points).

a. L'aspiration par une intention pure བསམ་དག་བྱང་སེམས་མི་བརྗེད་དང་།

b. Ne pas oublier la bodhicitta

གཉིས་པ་བྱང་ཚུབ་ཀྱི་སེམས་མི་བརྗེད་པའི་སྐོན་སྐོན་པ་ལ། ཚེ་རབས་ཐོན་པ། རབ་ཏུ་བྱང་བ། སྦྱོང་བ་
སྦྱི་དང་ཚུལ་ཁྲིམས་དག་པ་ལ་བསྐྱབ་པ། སྐད་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས་ཚོས་སྦྱོན་པ། དགོ་བ་ལ་བཙོན་པ། ལྷ་ལྡོ་པོ་
དེས་བྱང་ཚུབ་ཀྱི་སེམས་མི་བརྗེད་པ། འགལ་ཉེན་དང་བྲལ་བར་སྐོན་པ་དང་བདུན་ལས།

Deuxièmement, concernant les aspirations liées au non-oubli de l'esprit d'Éveil (བྱང་ཚུབ་ཀྱི་སེམས་ bodhicitta), il y a sept aspects : se souvenir des vies antérieures (ཚེ་རབས་ jātismara), embrasser la vie monastique (རབ་ཏུ་བྱང་བ་ pravrajyā), s'entraîner à la conduite générale (སྦྱོང་བ་ caryā) et à la discipline morale pure (ཚུལ་ཁྲིམས་དག་པ་ viśuddhaśīla), enseigner le Dharma en diverses langues (སྐད་སྣ་ཚོགས་ nānābhāṣā), s'efforcer dans la vertu (དགོ་བ་ kuśala), ne pas oublier l'esprit d'Éveil grâce à ces cinq causes (ལྷ་ལྡོ་པོ་ pañcahetu), et aspirer à être libre des conditions défavorables (འགལ་ཉེན་ vipakṣa).

(1) Aspirer à se souvenir de ses vies antérieures

དང་པོ་ནི།

བྱང་ཚུབ་སྦྱོང་བ་དག་ནི་བདག་སྦྱོང་ཅིང་། །འགོ་བ་ཀུན་ཏུ་སྦྱི་བ་ཐོན་པར་གྱུར། །

Puissé-je pratiquer la conduite de l'Éveil,
Me souvenir de mes naissances dans tous les états d'existence, [16a]

དེའང་། དེ་ལྟར་གཞན་གྱི་དོན་འགྲུབ་པ་ལ་རང་ཉིད་ཀྱིས་སངས་རྒྱས་ཐོབ་དགོས་པས་དེའི་རྒྱུའི་གཙོ་བོ་བྱང་
ཚུབ་ཀྱི་སེམས་བསྐྱེད་པ་དང་དེ་འཕེལ་བའི་སྦྱོང་བ་བཟང་པོ་དག་ནི་བདག་གིས་སྦྱོང་བར་བྱེད་ཅིང་དེ་ལས་

¹ Drakpa Gyaltzen, élève du Seigneur du Refuge, Jamyang Kyentse Wangpo.

འཇིག་རྟེན་པ་རྩོམ་ཏུ་འཕོས་ཏེ་འགྲོ་བ་ཡི་གནས་གང་དང་གང་དུ་སྐྱེས་ཀྱང་རྩེ་དེ་དག་ཀུན་ཏུ་སློབ་གྱི་
སྐྱེ་བ་དྲན་ནས་སྤར་བཞིན་སློང་བར་གྱུར་ཅིག་པའོ། །

De plus, ainsi, pour accomplir le bienfait des autres (གཞན་གྱི་དོན་ arthapara), il est nécessaire d'atteindre soi-même l'état de Bouddha (སངས་རྒྱལ་ buddha). Par conséquent, puissé-je pratiquer la cause principale de cela, qui est la génération de l'esprit d'Éveil (བྱང་ཆུབ་གྱི་སེམས་བསྐྱེད་པ་ bodhicittotpāda) et l'excellente conduite qui le développe (སློང་བ་བཟང་པོ་ samantabhadracaryā). Et lorsque je passerai dans le monde suivant (འཇིག་རྟེན་པ་རྩོམ་ paraloka), quel que soit l'état d'existence (འགྲོ་བ་ gati) où je renaiss, puissé-je me souvenir de mes vies antérieures (སྐྱེ་བ་དྲན་ jātismara) dans tous ces états et continuer à pratiquer comme auparavant.

(2) Aspirer à devenir un renonçant

གཉེས་པ་ནི།

ཚེ་རབས་ཀུན་ཏུ་འཚི་འཕོ་སྐྱེ་བ་ན། ། རྟག་ཏུ་བདག་ནི་རབ་ཏུ་འབྱུང་བར་ཤོག །

Et dans toutes mes vies futures, lors de la mort et de la renaissance,
Puissé-je toujours embrasser la vie monastique. [16b]

དེའང་། དེ་ལྟར་ཚེ་རབས་ཀྱི་གནས་སྐབས་ཀུན་ཏུ་འཚི་འཕོ་བ་དང་སྐྱེ་བ་བརྒྱུད་མར་ཉམས་སུ་སློང་བའི་ཚེ་
ན་ཁྱིམ་ན་གནས་པའི་ཉེས་དམིགས་དང་རབ་ཏུ་བྱུང་བའི་ཕན་ཡོན་དྲན་པའི་སློབ་ནས་རྟག་ཏུ་བདག་ཉིད་ནི་
ཁྱིམ་ནས་ཁྱིམ་མེད་པར་རབ་ཏུ་འབྱུང་བར་ཤོག་ཅིག་པའོ། །འདི་ནི་དགོ་སློང་མི་འབྲུགས་པས་བདག་གྱང་
ཆུབ་སེམས་དཔའི་སློང་བ་སློང་བའི་ཚེ་ནམ་སངས་རྒྱལ་གྱི་བར་དུ་དགོ་སློང་གི་ལུས་རྟེན་ཁོ་ན་འཕྲོ་བར་
གྱུར་ཅིག་ཅེས་སློབ་ལམ་བཏབ་པ་ལྟ་བུ་ཡང་ཡོད་མོད་ཀྱང་གཙོ་བོར་ས་མ་ཐོབ་ཀྱི་བར་དུ་ཁྱིམ་གྱི་ཉེས་པས་
བྱང་ཆུབ་སེམས་ལ་བར་དུ་གཙོ་བོར་མང་བས་དེའི་བར་གྱི་ཚེ་རབས་ཐམས་ཅད་དུ་རབ་ཏུ་འབྱུང་བར་སློབ་
པ་ཡིན་ལོ། །

De plus, de cette façon, lorsque j'expérimente successivement la mort (འཚི་འཕོ་བ་ cyuti) et la renaissance (སྐྱེ་བ་ jāti) à travers toutes les étapes des vies futures (ཚེ་རབས་ jātismara), me rappelant les inconvénients de la vie de foyer (ཁྱིམ་ན་གནས་པའི་ཉེས་དམིགས་ gr̥havāsadoṣa) et les bienfaits de la vie monastique (རབ་ཏུ་བྱུང་བའི་ཕན་ཡོན་ pravrajyānuśaṃsa), puissé-je toujours quitter la vie de foyer pour embrasser la vie monastique (རབ་ཏུ་འབྱུང་བར་ pravrajyā).

Bien que le moine Akṣobhya (མི་འབྲུགས་པ་ akṣobhya) ait formulé ce souhait : "Lorsque je pratique la conduite du bodhisattva (བྱང་ཆུབ་སེམས་དཔའི་སློང་བ་ bodhisattvacaryā), puissé-je obtenir uniquement le support physique d'un moine (དགོ་སློང་གི་ལུས་རྟེན་ bhikṣukāya) jusqu'à ce que j'atteigne l'état de bouddha (སངས་རྒྱལ་ buddha)", cette aspiration concerne principalement le fait que, jusqu'à l'obtention des terres spirituelles (ས་མ་ཐོབ་ bhūmiprāpti), les fautes de la vie mondaine (ཁྱིམ་གྱི་ཉེས་པ་ gr̥hadoṣa) créent de nombreux obstacles à l'esprit d'Éveil (བྱང་ཆུབ་སེམས་

bodhicitta). C'est pourquoi on aspire à embrasser la vie monastique dans toutes les vies futures intermédiaires.